

חברי הסגל של האוניברסיטה הפתוחה עוסקים בנושאי מחקר רבים ומגוונים המייצגים את תחומי הדעת השונים: מדעי הרוח, מדעי החברה, מדעי הטבע והחיים, מדעים מדויקים והנדסה. דיקנט המחקר בראשות פרופ' ענת ברנע אחראי לטיפול בכל הנושאים הנוגעים למחקר באוניברסיטה הפתוחה במסגרת רשות המחקר, האמונה על מתן תמיכה ותשתית ארגונית למחקר באו"פ, ובמסגרת מכוני המחקר.

רשות המחקר

רשות המחקר תומכת בפעילות המחקרית באמצעות איתור מקורות מימון חיצוניים וסיוע בהגשת בקשות למקורות אלה, וכן באמצעות קרן מחקר פנימית המממנת מענקי מחקר ומלגות מסוגים שונים. ליד הרשות פועלת ועדת היגוי המורכבת מחברי סגל מתחומי דעת שונים ומופקדת על הפעילות האקדמית של הרשות, על חלוקת המשאבים ועל הליכי ההערכה של הבקשות המופנות אליה.

מכוני מחקר

מכון מחקר הנו מסגרת המשמשת קורת גג מדעית, מוסדית ומעשית למחקר בסוגיות ובנושאים תאורטיים, אמפיריים ויישומיים בתחומי דעת שונים וקשרי גומלין ביניהם. המכונים מסייעים לחוקרים לייצר ידע מדעי חדש, מאפשרים הפריה הדדית ושיתוף פעולה, לימוד משותף של סוגיות שונות וכן קיום פעילויות עם חוקרים ועם מומחים מהארץ ומחו"ל. בראש המכון עומדת הנהלת המכון שאותה מוביל ראש המכון, ובה חברים אנשי סגל אקדמי בכיר מכמה מחלקות אקדמיות באו"פ יחד עם חברי סגל הוראה וחוקרים מחוץ לאוניברסיטה הפתוחה. באוניברסיטה הפתוחה פועלים שלושה מכוני מחקר.

המרכז לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה בראשות פרופ' יורם עשת

המרכז לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה הוא גוף המחקר של האוניברסיטה הפתוחה לבחינת שילובן של טכנולוגיות חדשניות בתהליכי הוראה ולמידה. הוא פועל לעידוד מחקרים של חברי סגל האוניברסיטה, אשר ישפרו את ההבנה של תהליכי ההוראה-למידה המתרחשים בסביבות עתירות טכנולוגיה, ושילובן של טכנולוגיות חדשניות בהוראת קורסים באקדמיה בכלל ובאוניברסיטה הפתוחה בפרט. במרכז חברים כ-50 חברי סגל מהמחלקות השונות באו"פ, והוא תומך במחקרים שחבריו וסטודנטים מצטיינים לתארים גבוהים מבצעים. במרכז פעיל גם עמית מחקר במשרה חלקית. המרכז לחקר חדשנות פועל בשיתוף פעולה הדוק עם שה"ם. חלק נכבד ממימתו של המרכז הוא תרומה לגבושה של קהילת חוקרים ישראלית המקיימת קשר הדוק בין חבריה ובהתאם לכך המרכז מקיים פעילות אקדמית שוטפת מגוונת במתכונת של סמינרי מחקר, ימי עיון וכנסים.

חידושים ברשות המחקר

- בסיוע יחידת המחשב הוקמה מערכת מקוונת להגשת בקשות למענקי מחקר פנימיים, בדומה לקיים בקרנות חיצוניות גדולות, כדי להקל על החוקרים את מלאכתם ולאפשר בדיקה קפדנית של כללי רשות המחקר.
- לחוקרים מוצעת האפשרות לקבלת ייעוץ מקצועי טרם הגשה לקרנות מחקר חיצוניות תחרותיות מהאיחוד האירופי.

יום המחקר/ליל המדענים

יום המחקר באוניברסיטה הפתוחה מתקיים אחת לשנה ומוקדש להצגת העשייה המחקרית של הסגל האקדמי הבכיר ושל סגל ההוראה האקדמי. השנה התקיים יום המחקר יחד עם ליל המדענים, המתקיים בכל רחבי הארץ ואירופה מאז 2007 בחסות משרד המדע והטכנולוגיה והאיחוד אירופי. השנה עמד ליל המדענים בסימן מדעי המחשב לרגל 100 שנים להולדתו של אבי מדעי המחשב אלן טיורינג, והשתתפו בו מאות אנשים, ובהם בני נוער וילדים.

במהלך יום המחקר/ליל המדענים ניתנו הרצאות מקבילות על ידי חוקרים משלושת מכוני המחקר של האו"פ, סיורים מודרכים, הדגמות במעבדות מדעי הטבע והחיים ובמעבדת הפסיכולוגיה, ועוד שלל פעילויות כגון: הרצאות בנושא מדעי המחשב, באסטרונומיה, פסיכולוגיה ומתמטיקה; משחקי מחשב וכתב חידה מוצפן; פלנטריום מתנפח ותצפיות בטלסקופים; הרצאה והקרנת הסרט "בלייד ראנר"; משחק שחמט של קפטן נבחרת ישראל באולימפיאדת השחמט מול המחשב דיפ־ג'וניור ועוד.

במהלך תשע"ב ערכו חברי המרכז לחדשנות כ־50 מחקרים, כמפורט בדוח הפעילות של המרכז. כמו כן נערכו שישה מפגשים סמינריוניים שבהם הציגו את מחקריהם חברי המרכז, חוקרים אורחים וסטודנטים הפעילים במרכז. נוסף על כך, המרכז לחקר חדשנות ערך השנה שלושה ימי עיון המשמשים חוליית קישור בין המרכז לבין הציבור הרחב, ומגיעים אליהם מאות משתתפים: "אזרחים כמדענים: טכנולוגיות המידע ושיתוף הציבור במחקרים אקדמיים"; "דברים שרואים משם: ראייה אנושית וראייה ממוחשבת"; "לכודים ברשת: דינמיקה ברשתות חברתיות".

להלן תקציר של מחקרים נבחרים שערכו חברי המרכז:

■ **ד"ר ניצה גרי: "בחנית השפעת וידאו על שימור סטודנטים בלמידה מרחוק"**

המחקר בוחן את השפעת השימוש בהרצאות וידאו מקוונות על סטודנטים מנוסים בסביבת למידה מרחוק. הממצאים הראשוניים מראים שהשימוש בהרצאות וידאו צמצם נשירת סטודנטים אף כי הישגיהם לא השתפרו. ממצאים אלה מרמזים על כך שהווידאו המקוון שיפר את יכולת ההתמדה של הסטודנטים על ידי מתן מענה לצורך שלהם לאינטראקציה חברתית אף-על-פי שהסטודנטים לא השתתפו באופן פעיל באינטראקציה.

■ **ד"ר יורם קלמן: "סמני HCI"**

סמני HCI (Human Computer Interaction Markers) הם סמנים שאפשר להפיק מפעילות ממוחשבת ושיכולים להצביע על שינויים במצב הבריאותי/נפשי/התנהגותי של המשתמש. כפי שעלייה ברמת הכולסטרול בדם יכולה להצביע על בעיה בריאותית, כך יכולים סמני HCI ללמד אותנו על מצבם של המשתמשים. במסגרת המחקר אנו מנסים להבין ולאפיין את סמני ה-HCI ואת האופנים לעשיית שימוש מושכל בהם. המחקר מתנהל בשיתוף פעולה עם פרופ' דארן גרגל, CollabLab, אוניברסיטת נורת'ווסטרן, עם פרופ' סינתיה תומפסון, המעבדה לחקר אפזיה ונייר-בלשנות, אוניברסיטת נורת'ווסטרן, ועם ד"ר גתית קוה, המחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, האוניברסיטה הפתוחה.

יום המחקר/ליל המדענים

■ ד"ר שרית ברזילי ופרופ' יורם עשת: "תפקידה של חשיבה אפיסטמית בזיהוי ובפרשנות של פרספקטיבות במקורות מידע מקוונים מרובים"

אחד האתגרים המרכזיים בפיתוח האוריינות הדיגיטלית של צרכני מידע וידע בעידן של ידע פתוח הוא קידום היכולת להבנות ידע בצורה ביקורתית ומושכלת מתוך מקורות מידע מרובים ומגוונים. המחקר בוחן את התפקיד שהחשיבה האפיסטמית של תלמידים ממלאת על אודות ידע וידיעה בתהליכי הערכה של מקורות מידע מקוונים. המחקר מתמקד בבחינת יכולתם של תלמידים לזהות ולפרש את נקודות המבט של המקורות המקוונים ולהשתמש בנקודות מבט אלה על מנת להעריך ולמזג באופן ביקורתי מקורות מידע מנוגדים לכדי עמדה מגובשת.

■ ד"ר אינה בלאו: "השפעת טכנולוגיה מערבית-קליקרים (Clickers) ולוחות אינטראקטיביים על הישגים לימודיים, מסוגלות לביצועיים אקדמיים, מוטיבציה ודימוי עצמי בקרב תלמידים בהדרה"

המחקר בוחן כיצד טכנולוגיה שמעודדת מעורבות בלמידה משפיעה על הישגים לימודיים, על חוויית הלמידה, על מסוגלות אקדמית ועל מוטיבציה ודימוי עצמי של תלמידים בהדרה. חלק מרכזי במחקר עוסק בחשיבות של הוראה משלבת טכנולוגיה עבור תלמידים בעלי לקויות למידה. מאפיין האנונימיות, אשר מהווה יתרון בטכנולוגיית הקליקרים, מעודד תלמידים להשתתף בשיעור ולהשיב לשאלות המורה ללא חשש של פגיעה בתחושת המסוגלות העצמית באופן פומבי לעיני המורה ושאר תלמידי הכיתה. הקליקר מהווה אפוא טכנולוגיית סיוע העוזרת לתלמידים בעלי לקויות למידה אשר מאופיינים בדימוי עצמי נמוך, במוטיבציה נמוכה ובהישגים נמוכים להגביר ולשמר יכולות תפקודיות. המחקר נערך בשיתוף עם אדוה רובין, אורנים – המכללה האקדמית לחינוך.

כנס צ'ייס 2012

כנס צ'ייס, בשיתוף עם מרכז לשילוב טכנולוגיות בלמידה (שה"ם), הוא השביעי בסדרת כנסי המחקר הארציים בטכנולוגיות למידה שהמרכז לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה יוזם. הכנס הוא זירת מפגש לחוקרים ולאנשי הפיתוח המובילים בתחום החדשנות וטכנולוגיות הלמידה בארץ, אשר מציגים בו את מחקריהם. הכנס תורם לעיצובה של קהילת חוקרים ישראלית של טכנולוגיות למידה ולמיצוב האו"פ כגוף מוביל במחקר ובהטמעה של טכנולוגיות בתחום זה. כנס צ'ייס 2012 התנהל לראשונה

במסגרת דו־יומית, אשר זכתה להצלחה רבה והתבטאה בהרשמת שיא של משתתפים – לשני ימי הכנס נרשמו כ־700 איש מרוב המוסדות האקדמיים וכן מארגונים ומחברות. בכנס הוצגו למעלה מ־60 הרצאות וכרזות, והוא נפתח בהרצאות אורח של Prof. Barry Wellman מאוניברסיטת טורונטו ושל Prof. David Willey מאוניברסיטת Brigham Young. מאמרים נבחרים מהכנס מפורסמים, זו השנה השלישית, בגיליון מיוחד של כתב העת *Interdisciplinary Journal of E-Learning and Learning Objects*.

המכון לחקר מדיניות, כלכלה פוליטית וחברה בראשות פרופ' אביעד בר־חיים

המכון לחקר מדיניות, כלכלה פוליטית וחברה הוא מרכז בין־תחומי שמטרתו לקדם מחקר בסוגיות ובנושאים תאורטיים, אמפיריים ויישומיים הנוגעים לזיקות הגומלין בין עיצוב מדיניות ויישומה לבין תהליכים ומנגנונים חברתיים, פוליטיים וכלכליים. המכון מעודד מחקרים המתמקדים במקרה הישראלי או במקרים אחרים, מחקרים השוואתיים ומחקרים הבוחנים את הממדים הגלובליים והבין־לאומיים של עיצוב מדיניות ויישומה. כדי ליצור סביבה מחקרית חיונית ופורייה עבור חוקרים מתחומים שונים המכון מארגן סמינרים וכנסים בין־לאומיים ומקומיים, מפרסם סדרת ניירות עבודה ומספק סיוע מחקרי לחבריו.

המכון מונה כיום עשרים חוקרות וחוקרים, שערכו לאחרונה 19 מחקרים בנושאים שונים ומגוונים שיש להם היבטי מדיניות מובהקים, ארבעת האחרונים הם:

- ד"ר נסים כהן ורו"ח שגיא גרשגורן: Street-level Bureaucrats, Asymmetry of Information and Inequality: The Case of Income Tax Assessment in Israel.
- ד"ר מרדכי שורץ: Might Makes (Contingent) Right: Equilibrium in the Stochastic Jungle.
- ד"ר מרדכי שורץ וד"ר רונן בר־אל: Dynamics of Voluntary Contributions to Capacity and Operation of Public Goods.
- ד"ר זאב רוזנהק: Diagnosing and Explaining the Global Financial Crisis: Central Banks, Epistemic Authority and Sense-Making.

ימי עיון וסמינרים: המכון קיים שני ימי עיון במתכונת של סימולציה על יחסי צבא וחברה בשיתוף עם האגודה הסוציולוגית הישראלית. כמו כן התקיים סמינר מחקר ובו הוצגו עבודות בנושא "מדיניות כנגדת של חזון ויעדים לעומת חזון ויעדים הנגזרים בדיעבד ממדיניות": א. המקרה של בניין משרד החוץ החדש; ב. המקרה של עסקאות טיעון. המכון גם קיים מפגש סיעור מוחות לקראת הכנס השנתי השני של המכון, שהתקיים בנמל תל־אביב, אירוע שנתן הזדמנות להביא לידי ביטוי את מאמצי המכון ליצור שפה משותפת והבנה משותפת בין חוקרים מדיסיפלינות שונות. הנושא הכללי שהוסכם עליו במפגש הזה – אתגרים וסיכונים בעיצוב מדיניות וביצועה – מבליט את הסוגיה של נטילת סיכונים כאנדמית לתחומים רבים ובצורות שונות. ביום המחקר של האו"פ הוצגו עבודות מחקריות במסגרת מיני הרצאות של שמונה חוקרים וחוקרות הן לקהל עובדי האו"פ והן לקהל מתעניינים חיצוניים במחקר באו"פ.

המכון לחקר היחסים בין יהודים, נוצרים, מוסלמים בראשות פרופ' בת־ציון עראקי קלורמן

במכון מעל 40 חברים, מרביתם אנשי האו"פ ומקצתם ממוסדות אקדמיים אחרים. המכון ומטרותיו מעוררים עניין בקרב חוקרים רבים; חלקם הצטרפו לקהילת המחקר שנוצרה סביבו, משתתפים בפעילויותיו ומקדמים באמצעותו את חקר היחסים בין שלוש הדתות. הפעילות המחקרית המגוונת תורמת גם לתפקידו הציבורי של המכון – להעמיק את ההבנה של הדתות והאינטראקציה ביניהן ולהביא את ממצאי המחקר בפני הקהל הרחב.

קבוצות מחקר בחסות המכון

- קבוצה העוסקת ביחסי יהודים ונוצרים במאות הראשונות לספירה. בקבוצה 13 חוקרים מהאוניברסיטה הפתוחה וממוסדות אקדמיים אחרים (התקיימו חמש פגישות).
- קבוצה החוקרת את הנושא: "עיצוב גבולות – הגדרת זהות בסביבה רב־דתית ורב־תרבותית". בקבוצה שבעה חוקרים מהאו"פ וממוסדות אקדמיים אחרים (התקיימו חמש פגישות).

■ פרופ' מוסטפא כבאה: "נפילת המדינה הערבית-מוסלמית בספרד והתפתחות המוטיבים שלה בהיסטוריוגרפיה הערבית-מוסלמית לדורותיה"

המחקר דן במדינה הערבית-מוסלמית בספרד עד נפילתה בשנת 1492 ובדרך הצגתה בהיסטוריוגרפיה הערבית-מוסלמית בדורות השונים. הדיון ניתח את פרשנותם של כותבים שונים לאירועים אלה מתוך ההקשר ההיסטורי לכתיבתם ובדק את אופן הצגת הגורמים הפנימיים לכישלון ואת המשקל שניתן לתהליך הרה-קונקיסטה, "הכיבוש מחדש", בידי הנוצרים. המחקר בחן אם תהליך זה מתפרש כ"מלחמת דת" או כ"מסע צלב" נגד האסלאם, או האם הוא מוצג כמלחמה אתנית-לאומית נגד הערבים-השמים בספרד וביבשת אירופה בכלל.

■ פרופ' אורה לימור: "נוצרים, יהודים ומוסלמים בירושלים בימי הביניים המוקדמים: הסיפור על אודות סודר האדון"

הסיפור על אודות סודר האדון שתיעד אדומן מאיונה בשנות ה-18 של המאה השביעית ממחיש באופן דרמטי את המצב החברתי החדש בירושלים לאחר הכיבוש המוסלמי, עת נעשתה ירושלים שוב מרחב משותף שבו חיו בכפיפה אחת נוצרים, מוסלמים ויהודים. הדמויות האגדיות של היהודים והמוסלמים בסיפור מלמדות הרבה על הדמיון הדתי הנוצרי באירופה של התקופה הנדונה.

■ ד"ר ישי לנדא: "אנטי-דיוניסוס: ביקורת יהודית-נוצרית של החלל הניטישיאני"

ב"מדע העליון" (1882) מכריז המטורף של ניטשה על מות האל, ובעקבותיו על האכזריות העומדת ביסוד החיים בעידן שלאחר האמונה הדתית. החלל שהותיר אחריו האל תאם את חוסר האנושיות של החברה הקפיטליסטית, שבה החלשים נותרו ללא הגנה. ניטשה תקף בחריפות את המסורת היהודית-נוצרית, שאותה זיהה עם מוסר העבדים של חמלה וסולידריות חברתית, וביקש שהעידן הבתרדתי יספק זירת משחק עבור החזקים. הדיון הראה כיצד הוגים וסופרים שכתבו במסגרת היהודית-נוצרית – נוצרים, יהודים ואתאיסטים, ביקרו את סדר היום הניטישיאני.

מפגשי ה"דיואן" – להצגה ודיון במחקרים בעבודה ולמפגש עם חוקרים ותיקים

■ פרופ' ירון צור, "רשתות של גבירים יהודים בעולם העות'מאני – המשבר במצרים, 1772-1768".

■ פרופ' מרק כהן, "Muslim Attitude Toward Jews Then and Now".

■ ד"ר אלה אלמגור, "כתאב אל אעתבאר – אוטוביוגרפיה של אינטלקטואל מוסלמי בתקופה הצלבנית".

■ פרופ' מוסטפא כבאה, "תרומת הנוצרים והיהודים לתרבות הלאומית של מצרים המודרנית".

כנסים בין-לאומיים

■ כנס בקמפוס האו"פ ברעננה להשקת המכון בנושא: "יהודים, נוצרים, מוסלמים: דימויים הדדיים".

■ כנס בקיימברידג', בריטניה, בשיתוף עם Woolf Institute בנושא: "Tradition and Transition in Jewish, Christian, and Muslim Cultures".

להלן תקציר של מחקרים נבחרים שנערכו בסיוע המכון:

■ פרופ' חגי ארליך: "נצרות, אסלאם, יהדות – אתיופיה, גלות, ומושגים בין-דתיים"

נצרות ואסלאם נפגשו לראשונה באתיופיה, ויהדות היתה קיימת בה עוד קודם לכן. הדיון עוסק בדרכים שבהן תפסו בני שלוש הדתות אלה את אלה מאז ראשיתן על רקע ההיסטוריה של ארץ זו. הדיון מציג חלק ממגוון זה ומנתח את הדיאלקטיקה שנוצרה בין מסרים דתיים לכמה מקרים של היסטוריה קונקרטיה, ימי-ביניימית וחדשה.

■ ד"ר אבישי בן דרור: "דימויים ומציאות ביחסי מוסלמים ונוצרים בהרר בשלהי המאה ה-19"

המחקר עוסק בעיר הרר שהיתה בשלהי המאה ה-19 זירת מפגש בין-דתי ובין-תרבותי לארבע חברות: נכבשים וכובשים מוסלמים, נוצרים אירופים ונוצרים אתיופים. הוא מתמקד בדיאלוג בין המקומי לבין ההשפעות החיצוניות – המצריות, האירופיות והאתיופיות – כגורם המרכזי שעיבב את הזהויות של בני העיר ואת התפתחותה הרבת-תרבותית של הרר. המחקר בחן את תפקידם של סוכני התרבות המקומיים – סוחרים מוסלמים וחיילים אמהרים אתיופים – בתהליכי עיצוב הזהות המקומית והציגם כחשובים יותר מהשתייכות דתית.

■ ד"ר אופיר מינץ-מנור: "שירה ואמנות חזותית בבתי כנסת ובכנסיות משלהי העת העתיקה"

המחקר עוסק בקשר שבין שירה ליטורגית יהודית ונוצרית משלהי העת העתיקה ובין הפסיפסים שעטרו את רצפות בתי הכנסת והכנסיות שבהם בוצעו השירים הללו. הדיון מתמקד בדוגמאות הממחישות את הקשר בין הקוסמוס לבתי התפילה ועוסק בשירים בעברית, בארמית ובסורית שנכתבו לחג החנוכה ולרגל חנוכת כנסיות חדשות. המבט ההשוואתי מלמד שהמשוררים ואמני הפסיפס (יהודים ונוצרים) השתייכו לזרם תרבותי-אמנותי אחד, שלא הושפע מזהותם הדתית. בד בבד ניכר ניסיונם של היוצרים להיענות לדרישות הליטורגיות והרעיוניות של קהילותיהם.

■ פרופ' בת-ציון עראקי קלורמן: "הפוליגמיה: חיי המשפחה בתימן ותמורות בארץ ישראל"

המחקר מציג את הפוליגמיה היהודית בתימן כתופעה הנשענת על ערכים משפטיים, חברתיים ותרבותיים שיש להם מקבילות בסביבה המוסלמית. בהמשך הדיון מצביע על המתח שהתעורר בקהילת יוצאי תימן בארץ ישראל בעקבות המפגש עם החברה המודרנית ועם ערכים שגינאו את הפוליגמיה ואסרו עליה. כן נדונים במחקר התמורות שחלו במוסד זה לאחר ההגירה לארץ ישראל עקב התנגדות של נשים בנות הקהילה לפוליגמיה ואחיזתן באמצעים אזרחיים ומשפטיים נגד הגברים; התגייסות גופים אזרחיים, בעיקר ארגוני נשים, למאבק בפוליגמיה; חוקי המדינה ואופן אכיפתם.

מענקי מחקר מקרנות חיצוניות

השנה הוגשו 79 בקשות למענקי מחקר חיצוניים – עלייה של 30% לעומת השנה הקודמת. מתוך 19 המחקרים של חברי סגל האו"פ שזכו בתשע"ב במימון מקרנות חיצוניות, זכו שישה במענקים מהקרן הלאומית למדע. סך ההכנסות ממענקים חיצוניים בשנת תשע"ב עלה בכ-19% לעומת השנה הקודמת. השנה לראשונה עלה גיוס התקציבים ממקורות חיצוניים על התקציב הניתן ממקורות האו"פ למחקר.

מענקים מהקרן הלאומית למדע

ד"ר דניס שרביט מהמחלקה לסוציולוגיה, מדע המדינה ותקשורת, בשיתוף עם פרופ' רות עמוסי מאוניברסיטת תל-אביב, זכו במענק על מחקרם "דילגיטמיציה של ישראל": שימושים פוליטיים ורטוריים של 'נוסחה' בצרפת".

פרופ' אביבה חלמיש מהמחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות זכתה במענק על מחקרה "1934 – דיוקנה של שנה: לקראת היסטוריה אינטגרטיבית של היישוב".

ד"ר לוי ספקטר מהמחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות זכה במענק על מחקרו "ידיעה ללא סגירות: מחקר בעקרונות סגירות אפיסטמיים תחת היסקים לוגיים, ראיות, רציונליות ומחשבה הסתברותית ולא הסתברותית".

ד"ר ענבל עופר מהמחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות זכתה במענק לסדנת המחקר "הדדיות בלתי מדידה: פעילותן של תנועות חברתיות ושינויים במושג האזרחות".

ד"ר מנחם כ"ץ מהמחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות זכה במענק על מחקרו "פירוש ביקורתי לירושלמי קידושין ומחקרים בעריכתו".

פרופ' חגי ארליך מהמחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות זכה במענק על מחקרו "אתיופיה, ישראל והמזרח התיכון – מורשות עתיקות ויחסים מודרניים".

מענקים מקרנות חיצוניות אחרות

■ פרופ' יואב יאיר מהמחלקה למדעי הטבע והחיים זכה במענק מחקר מטעם משרד הביטחון על מחקרו "הערכת סיכוני מחזור פעילות שמש 24 למערכות תקשורת ולוויינים".

■ ד"ר ורדה וסרמן מהמחלקה לניהול וכלכלה, בשיתוף עם ד"ר מיכל פרנקל מהאוניברסיטה העברית בירושלים, זכו במענק מחקר מטעם קרן קיסריה על מחקרן "חרדות לפרטיות – יוצאות למרחבי פעולה חדשים".

■ ד"ר נגה סברדליק מהמחלקה לחינוך ופסיכולוגיה, בשיתוף עם ד"ר אייל רכטר מהאוניברסיטה העברית בירושלים, זכו במענק מחקר מטעם קרן קיסריה על מחקרם "מדידה והערכה של תוצאות פרויקטים והשפעה חברתית".

■ ד"ר נעם שנטל מהמחלקה למתמטיקה ומדעי המחשב, זכה במענק מחקר מטעם משרד החקלאות על מחקרו "זיהוי מוטציות לשם הגברת יכולת תחת תנאי סביבה משתנים".

■ ד"ר איגור רכינב מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, בשיתוף עם פרופ' סרגיי צ'סקיס מאוניברסיטת תל-אביב, זכו במענק מחקר מטעם משרד התשתיות הלאומיות על מחקרם "הצעד הראשון בהמרת גז טבעי לדלק נוזלי חמצון חלקי של מתאן".

היסטוריים שונים, מהם התנאים המאפשרים לתנועות חברתיות לקדם את סדר היום שלהן וליצור אפיקים לפעילות פוליטית וחברתית אפקטיבית. הסדנה גם תנסה להבהיר מתי וכיצד מתקבלים או נדחים שינויים בשיח על אודות אזרחות ובמדיניות הנלווית או נובעת ממנו.

■ ד"ר נעם שנטל, מענק מחקר מטעם משרד החקלאות על מחקרו בנושא "זיהוי מוטציות לשם הגברת יבול תחת תנאי סביבה משתנים"

בשש מתוך תשע השנים האחרונות היתה תפוקת הדגנים העולמית קטנה מן התצורות עקב שימושים אלטרנטיביים בתעשיית הדלק (biofuel), העלאת מחירי המים, בצורת וביקוש עולה לדגנים בשל עלייה ברמת החיים. בשל כך האמירו מחירי הדגנים לשיעורים הגבוהים ביותר שנרשמו מעולם, וברור כי על מנת לעמוד ביעד הנדרש כפי שקבע ארגון המזון העולמי יש צורך דחוף במהפכה ירוקה נוספת שתשפר את היבול. סורגום (*Sorghum bicolor*) הוא דגן הקרוב גנטית לקנה סוכר, תירס ואורז. הוא מדורג חמישי בחשיבותו בכלכלת המזון העולמית ומהווה מקור מזון עיקרי באפריקה ובאסיה. יבול הגרעינים הגבוה שלו בתנאי יובש קיצוניים הופך אותו לאחד הגידולים בעלי פוטנציאל גבוה להיות תחליף לגידול המסורתי של תירס וחיטה, בעיקר באזורים צחיחים. הגנום של צמח זה פשוט יותר בהשוואה לחיטה, לתירס ולשעורה, ולכן הוא משמש מערכת מודל מצוינת לאיתור גנים היכולים לשפר תכונות יבול. במחקר זה הוצגה גישה יעילה ביותר למציאת מוטציות נדירות ונשאהן באוכלוסיות גדולות באמצעות טכנולוגיית ריצוף גנטי מהדור החדש (Next Generation Sequencing). הגישה מבוססת על בנייה של מספר קטן של תערובות DNA מצמחים שונים וריצופן באופן דומה לריצוף של צמח בודד. תוצאות הריצוף של אוסף התערובות משמש לאחר מכן כקלט לאלגוריתמים מתוחכמים אשר מספקים את הרצף הגנטי של כל אחד מהצמחים. מספר התערובות הנדרשות על מנת למצוא את המוטציות ואת נשאהן קטן עד כדי פי 70 ממספר הצמחים, ולפיכך הוא מאפשר צמצום משמעותי בהוצאות הניסויים. במחקר זה יאתרו החוקרים צמחים הכוללים מוטציות בגנים המעורבים בהשבחת יבול ובעמידות לעקות סביבתיות כשלב ראשון בהבנת הבסיס הגנטי של תכונות היבול. המחקר נערך בשיתוף עם ד"ר רבקה אלבאום ועם ד"ר איל פרידמן מהפקולטה לחקלאות, מזון וסביבה באוניברסיטה העברית בירושלים.

■ פרופ' אביעד חפץ מהמחלקה לניהול וכלכלה, בשיתוף צוות מחקר שבראשו עומד Prof. Roger Guesnerie, Paris School of Economics, זכו במענק מחקר מטעם המוסד לחשיבה כלכלית על מחקרם "תיאום באמצעות ציפיות".

■ ד"ר אלכס אוסוויצוב מהמחלקה למתמטיקה ומדעי המחשב זכה במענק מחקר מטעם האיחוד האירופי בתכנית מארי קירי על מחקרו "ציבות תורת מודלית במרחבי בנך".

■ ד"ר ניצה גרי מהמחלקה לניהול וכלכלה, זכתה במענק מחקר מטעם איגוד האינטרנט על מחקרה "השימוש בווידאו מקוון בלמידה מרחוק ולמידה מעורבת על שימור סטודנטים והישגיהם".

■ ד"ר איריס שגרי מהמחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות, בשיתוף עם פרופ' יצחק חן מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב ופרופ' אסתר כהן מהאוניברסיטה העברית בירושלים, זכו במענק מחקר מטעם יד הנדיב על פרויקט "קטלוג כתבי היד הלטיניים בספרייה הלאומית בירושלים".

■ ד"ר יכין אפשטיין מהמחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות, בשיתוף עם ד"ר משה לביא מאוניברסיטת חיפה, זכו במענק מחקר מטעם קרן F.F.N.G. על מחקרם "המדרש בקהילות הגניזה הקהירית".

■ ד"ר גרגורי יום דין מהמחלקה לניהול וכלכלה זכה במענק מחקר מטעם המכון הלאומי לחקר שירותי בריאות על מחקרו "איי-שוויין בנגישות לשירותי הבריאות לתושבי פרפריה: מחקר כלכלי".

להלן תיאור קצר של שניים מן המחקרים שקיבלו השנה מימון מקרן חיצונית:

■ ד"ר ענבל עופר, מענק מחקר מטעם הקרן הלאומית למדע לסדנת מחקר בנושא "הדדיות בלתי מדידה: פעילותן של תנועות חברתיות ושינויים במושג האזרחות"

הסדנה המוצעת אמורה להפגיש בין חוקרים מתחומי ידע שונים (היסטוריונים, סוציולוגים, אנתרופולוגים, חוקרי תרבות ועוד) אשר מחקרם מתמקד בפעילותן של תנועות חברתיות בזירות גאוגרפיות שונות (המזרח התיכון, אמריקה הלטינית, אפריקה, אירופה וארצות הברית). מטרת הסדנה היא לבחון את תהליכי הגיבוש, המטרות ודפוסי הפעולה של תנועות אלה לאורך זמן מתוך זווית רבת-חומית השוואתית, לנתח את השפעות פעילותן של תנועות חברתיות שונות על ההגדרות של מושג האזרחות ועל דפוסי הפעילות וההזדהות הנגזרים ממנו ולנסות להבין, על ידי בחינתם של הקשרים

- ד"ר שרה קאהן-ניסר הצטרפה למחלקה לסוציולוגיה, מדע המדינה ותקשורת.
- ד"ר אור קרסין הצטרפה למחלקה לסוציולוגיה, מדע המדינה ותקשורת.
- ד"ר עופר ריעני הצטרף למחלקה למדעי הטבע והחיים.

מענקי מחקר ומלגות מהקרן הפנימית

האוניברסיטה הפתוחה מעמידה מימון לרשות חוקריה כדי למנף מחקרים שאפשר יהיה להגישם לקרנות חיצוניות. בשנת תשע"ב הוגשו לרשות המחקר 154 בקשות למימון מהקרן הפנימית, מתוכן אושרו 138 בקשות (89.6%).

עבודות דוקטורט שהושלמו לאחרונה בהנחיית חברי הסגל הבכיר באו"פ

- מיכל איכט, "שכחה מכוונת של מילים: שינון מופחת או עכבה?", הפקולטה לרפואה ע"ש סאקלר, אוניברסיטת תל-אביב, 2008. בהנחיית פרופ' דניאל אלגום, החוג לפסיכולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב, פרופ' ליאת קישון-רבין, החוג להפרעות בתקשורת, אוניברסיטת תל-אביב, וד"ר ערן חיות, המחלקה לחינוך ופסיכולוגיה, האו"פ.
- נדב אפל, "מרד, תום ורוק'נ'רול: התנגדות וילדותיות במוזיקת פופ-רוק", היחידה ללימודים בין-תחומיים, התכנית ללימודי פרשנות ותרבות, אוניברסיטת בר-אילן, 2012. בהנחיית פרופ' מוטי רגב, המחלקה לסוציולוגיה, מדע המדינה ותקשורת, האו"פ.
- שי ברק, "מחקר השוואתי בין ציפורים נודדות וציבות: היבטים נירוביולוגיים, הורמונליים והתנהגותיים", הפקולטה למדעי החיים, אוניברסיטת תל-אביב, 2012. בהנחיית פרופ' יורם יום-טוב, המחלקה לזואולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב, ופרופ' ענת ברנע, המחלקה למדעי הטבע והחיים, האו"פ.
- אורית הירטרמון, "סדר העולם ומנהגו: על דמותה של החברה המתקנת על פי מהר"ל מפראג", הפקולטה למדעי הרוח, האוניברסיטה העברית, 2010. בהנחיית פרופ' ישראל יעקב יובל, החוג להיסטוריה של עם ישראל, האוניברסיטה העברית, וד"ר אבריאל בר-לבב, המחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות, האו"פ.
- מיטל הנס, "הליכי למידה ופיתוח יכולות מרחביות בהקשר לתופעת מופעי הירח: השפעתה של מבנית מתוקשבת", הטכניון, 2009. בהנחיית פרופ' יעל קלי, המחלקה להוראת הטכנולוגיה והמדעים, הטכניון, ופרופ' יואב יאיר, המחלקה למדעי הטבע והחיים, האו"פ.
- ליאורה לוי, "תורת גורמי התגובה של תופעת הסטרופ האמוציונלי", הפקולטה לרפואה ע"ש סאקלר, אוניברסיטת תל-אביב, 2012. בהנחיית פרופ' דניאל אלגום, החוג לפסיכולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב, פרופ' ליאת קישון-רבין, החוג להפרעות בתקשורת, אוניברסיטת תל-אביב, וד"ר ערן חיות, המחלקה לחינוך ופסיכולוגיה, האו"פ.

מינויים וקידומים בדרגה

- פרופ' אביבה חלמיש מהמחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות קודמה לדרגת פרופסור מן המניין.
- פרופ' זאב נוטוב מהמחלקה למתמטיקה ומדעי המחשב קודם לדרגת פרופסור מן המניין.
- ד"ר ציפי ארליך מהמחלקה למתמטיקה ומדעי המחשב קודמה לדרגת פרופסור חבר.
- ד"ר רונית בוגלר מהמחלקה לחינוך ופסיכולוגיה קודמה לדרגת פרופסור חבר.
- ד"ר אביעד ברחיים מהמחלקה לניהול וכלכלה קודם לדרגת פרופסור חבר.
- ד"ר תמיר טסה מהמחלקה למתמטיקה ומדעי המחשב קודם לדרגת פרופסור חבר.
- ד"ר מיכאל לנגברג מהמחלקה למתמטיקה ומדעי המחשב קודם לדרגת פרופסור חבר.
- ד"ר ריקה גונן מהמחלקה לניהול וכלכלה מונתה לחברת הסגל הבכיר בדרגת מרצה בכירה.
- ד"ר יורם קלמן מהמחלקה לניהול וכלכלה מונה לחבר הסגל הבכיר בדרגת מרצה בכיר.
- ד"ר איגור רכינב מהמחלקה למדעי הטבע והחיים מונה לחבר הסגל הבכיר בדרגת מרצה בכיר.
- ד"ר נעם שנטל מהמחלקה למתמטיקה ומדעי המחשב מונה לחבר הסגל הבכיר בדרגת מרצה בכיר.
- ד"ר לוי ספקטר מהמחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות מונה לחבר הסגל האקדמי הבכיר בדרגת מרצה.

חברים חדשים בסגל האקדמי הבכיר

- ד"ר אלכס אוסוויצוב הצטרף למחלקה למתמטיקה ומדעי המחשב.
- ד"ר אינה בלאו הצטרפה למחלקה לחינוך ופסיכולוגיה.
- ד"ר יאיר בן חיים הצטרף למחלקה למדעי הטבע והחיים.
- פרופ' יהונתן גרנות הצטרף למחלקה למדעי הטבע והחיים.
- ד"ר ורדה וסרמן הצטרפה למחלקה לניהול וכלכלה.
- ד"ר עידו לויתן הצטרף למחלקה לחינוך ופסיכולוגיה.
- ד"ר עדי עמית הצטרפה למחלקה לניהול וכלכלה.

פרסים והוקרה על מחקר אקדמי

- ד"ר יובל אילון, מהמחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות, נבחר ליו"ר האגודה הישראלית לפילוסופיה.
- ד"ר רוני באר-מרקס, מהמחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות זכתה בפרס מטעם מרכז נבזלין לחקר יהודי רוסיה ומזרח אירופה באוניברסיטה העברית בירושלים עבור עבודת דוקטורט מצטיינת.
- ד"ר ניב בוכבינדר מהמחלקה למתמטיקה ומדעי המחשב זכה בתעודה על המאמר הטוב ביותר ב־ *Focs* 2011 בנושא:
A Polylogarithmic-Competitive Algorithm for the k-Server Problem.
- פרופ' יואב יאיר, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, מונה כיו"ר הבא של מיטל (מרכז ידע טכנולוגיות למידה), יחידת משנה של מחב"א (מרכז החישובים הבין-אוניברסיטאיים).
- פרופ' יגיל לוי מהמחלקה לסוציולוגיה, מדע המדינה ותקשורת זכה בציון מיוחד על שם יצחק שדה לספרות צבאית על ספרו **מי שולט על הצבא**.
- פרופ' חגית מסר-ירון, נשיאת האוניברסיטה הפתוחה, זכתה בפרס המאמר הטוב ביותר לשנת 2011 על ידי IEEE Signal Processing Society על מאמרה: Rainfall Monitoring Using Cellular Networks (In the Spotlight).
- ד"ר ענבל עופר וד"ר ישי לנדא מהמחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות התקבלו לפורום הצעירים של האקדמיה הלאומית למדעים.

פרס יצירה לקומפוזיטורים מטעם ראש הממשלה

הדס גולדשמידט-חלפון מהמחלקה לספרות, לשון ואמנויות זכתה בפרס היצירה לקומפוזיטורים לשנת 2012 מטעם ראש הממשלה. מנימוקי השופטים: "יצירתה של הדס מבוססת על ידיעה עמוקה והפנמה של הצורות והמרקמים המסורתיים, עליהם מושתתת המוסיקה הקלאסית המערבית. השימוש בהם נעשה מתוך הטמעתם הגמורה בסגנון אישי. המבנים המוסיקליים הם ברורים, והשיאים המוסיקליים נבנים בצורה נהירה ומושכלת. המלחינה מצליחה, באופן אישי ומיוחד, לשלב שפה מוסיקלית שאינה טונלית עם מלודיות וליריות. גוף יצירותיה רציני ומגוון".

- תמר לירון, "מודולציה של פעילות ותפקוד הקולטן לאריתרופוייטין", הפקולטה לרפואה ע"ש סאקלר, אוניברסיטת תל-אביב, 2012. בהנחיית פרופ' דרורית נוימן, המחלקה לביולוגיה תאית והתפתחותית, הפקולטה לרפואה ע"ש סאקלר, אוניברסיטת תל-אביב, ופרופ' מירי סרוז'ין, המחלקה למדעי הטבע והחיים, האו"פ.
- סרגיי קוזרסקי, "הרכבה של מנגנוני תכנות מונחי הבטים", בית הספר למדעי המחשב, אוניברסיטת נורתאסטרן, 2008. בהנחיית פרופ' דוד לורנץ, המחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב, האו"פ.
- מיכל רצון-אברהם, "שליטה ניהולית והתנגדות עובדים סביב סוגיית הפערים בזכאות לרווחה תעסוקתית", הפקולטה למדעי החברה, אוניברסיטת בר-אילן, 2012. בהנחיית ד"ר אורלי בנימין, המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן, וד"ר זאב רוזנהק, המחלקה לסוציולוגיה, מדע המדינה ותקשורת, האו"פ.
- נעה שחורי, "צללי העבר: השפעות טראומה קבוצתית היסטורית על סכסוכים בין-קבוצתיים עכשוויים", הפקולטה למדעי החברה, אוניברסיטת תל-אביב, 2011. בהנחיית פרופ' יחיאל קלר, המחלקה לפסיכולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב, ופרופ' סוניה רוקס, המחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, האו"פ.

שיתוף פעולה בתשתיות מחקר של אוניברסיטאות אחרות

מדיניות האו"פ היא שלא להשקיע בתשתיות למחקר ניסיוני, ולמצוא לחברי הסגל הנדרשים לכך פתרון במסגרת אוניברסיטאות המחקר. לפני כמה שנים נחתם בין האוניברסיטה הפתוחה לאוניברסיטת תל-אביב הסכם מסגרת שמאפשר לחברי סגל מהאו"פ מתחום המדעים הניסויים לקיים פעילות מחקרית יציבה והמשכית תוך שימוש בתשתיות המחקר של אוניברסיטת תל-אביב. בהמשך להסכם מסגרת זה נחתם השנה הסכם פרטני עבור ד"ר איגור רכינב, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, שעורך את מחקריו בבית הספר לכימיה באוניברסיטת תל-אביב. הסכם פרטני זה מיתוסף לשני הסכמים קודמים שנחתמו בשנים קודמות עבור חוקרות אחרות מהסגל הבכיר באו"פ. הסכם דומה נחתם השנה גם עם האוניברסיטה העברית בירושלים, והוא מאפשר לד"ר יאיר בן-חיים, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, לערוך את מחקריו במחלקה לנוירוביולוגיה באוניברסיטה העברית.